

La Mediterrània es va veure afectada des de ben antic, com gairebé tots els mars del món, del fenomen de la pirateria, que va afectar les línies comercials de tots els països. Els vaixells mercants eren els primers que practicaven la pirateria, contra altres vaixells mercants d'altres països, convertint-se així en els primers corsaris de la Mediterrània.

La diferenciació entre corsari i pirata queda per tant força diluïda en aquesta primera etapa, ja que hi ha una coexistència d'interessos, i per tant, cal distingir ambdós conceptes.

S'enten per pirateria aquell acte delictiu comès al mar contra altres embarcacions o pobles costers, sense fer cap distinció entre les víctimes d'aquest atac; en canvi, el cors és una activitat que es realitza al mateix espai geogràfic, és a dir, al mar, però encarregat a un particular i amb el vist-i-plau del seu país, per atacar les propietats marítimes d'un altre país enemic, i només d'aquest.

La situació a la Mediterrània medieval és dominada pels vaixells cristians, que comencen a instal·lar-se al nord d'Àfrica i que impedeixen l'aparició de qualsevol alternativa comercial que no sigui la seva. Vaixells catalans, castellans i italians esclafen qualsevol intent per part dels incipients comerciants nord-africans per fer-se el seu lloc en el pastís comercial mediterrani.

Aquest fet, s'afegeix al més important encara que explica el naixement del corsarisme a la Mediterrània: la victòria dels cristians a Granada, i l'expulsió conseqüent dels moriscos provoca un exode de població cap al nord d'Àfrica i un trasllat de la guerra entre moros i cristians fins a l'Estret de Gibraltar, que a partir d'aquell moment es converteix en la línia del front, i que a més compte amb l'ajuda d'aquests exiliats, que tenien un desig de revenja important contra els que els han expulsat de les que consideren les seves terres des de temps immemorial.

Aquesta conjunció (moriscos expulsats + trasllat del front bèl·lic al mar) fan que el cors experimenti un desenvolupament important, que afecta de manera directa la costa mediterrània. Aquest fet provoca una reacció entre els espanyols, que inicien una campanya contra les ciutats costeres del nord d'Àfrica, que promouen aquests atacs, ja que els aporten uns guanys importants. Es conquereixen places fortes (Trípoli, Salé, Melilla, Bugia...) i altres com Alger se sotmeten voluntàriament, de manera que a començament del segle XVI, sembla que la situació s'ha estabilitzat gràcies a aquestes conquestes puntuals.

Res més lluny de la realitat. El malson tot just acabava de començar.

ELS GERMANS BARBARROJA

El teatre mediterrani experimenta un canvi radical amb l'arribada dels dos germans Barbarroja: Oruch i Kheir-ed-din, dos grecs renegats que marxen cap a l'illa de Djerba, el refugi dels pirates mediterranis, des d'on comencen a actuar contra les possessions cristianes (vaixells, pobles costers...), i el seu prestigi augmenta fins el punt que el germà gran, Oruch, és nomenat governador de Djerba.

Aquest daltabaix en l'ordre establert a la Mediterrània no pot ser consentit per l'Emperador Carles, qui intenta extirpar aquest germen que estava començant a instal·lar-se de nou al nord d'Àfrica. Oruch mor a la ciutat de Tremecen, però això només suposa que el germà gran és substituït pel petit: Kheir-ed-din, qui adopta una decisió de caire polític que el mostrarà com un personatge molt carismàtic: se sotmet a l'autoritat del Soldà d'Istanbul, amb la qual cosa obté el recolzament del principal enemic dels espanyols a la Mediterrània, l'Imperi Otomà, amb el suport del qual pot tornar a reconquerir les places ocupades pels espanyols, i escampar la idea que aquests poden ser vençuts.

Kheir-ed-din Barbarroja

Els anys 30 a 50 del segle XVI representen per als espanyols un malson del que no troben cap sortida. Els atacs se succeeixen sense fi, no només a les possessions africanes, sinó també a la costa de la Península, d'on els vaixells turcs marxen carregats amb esclaus cristians, que són venuts als mercats d'esclaus d'Alger, de Tunis, d'Istanbul...

Alger es converteix en un paradís per al corsari, ja que les condicions a les quals s'hi arriba amb el govern de la ciutat són molt favorables per als corsaris. Així, hi arriben corsaris de tot arreu (Cachidiablo, Salah Rais, Yusuf Arraez, Dragut...), que intenten seguir les passes d'aquests dos grans corsaris de la Mediterrània.

El germà petit, Kheir-ed-din, continuarà amb els seus atacs a les possessions cristianes, fins que és nomenat Almirall de la Flota Turca, amb la qual atacarà tots aquells objectius que consideri oportú, guanyant-se així la seva fama que el farà immortal.

Acabarà els seus dies a la ciutat d'Istanbul, morint de vell, envoltat de les riqueses i el respecte que es va guanyar al llarg dels seus dies.

ELS RENEGATS

Alger esdevé un focus d'atracció per a tothom que vulgui viure al marge de les encarcarades institucions occidentals; un lloc on es valoren molt més les aptituds individuals que l'herència o les afinitats polítiques.

Tot això resulta molt atractiu per als que voluntàriament acuden a la ciutat dels corsaris, però també per als que han estat enviats allà de manera involuntària, com esclaus, ja que veuen que el fet de renegar de la religió cristiana i adoptar la musulmana pot esdevenir un mitjà per aconseguir unes condicions de vida molt millors, encara que no signifiqui assolir la llibertat.

Per a aquests, haver de renunciar era quelcom que anava en contra de la seva educació, de tot el que representava la seva vida. Els musulmans eren la personificació del mal, i convertir-se en un d'ells era el pitjor de totes les coses. Tot i això, hi va haver gran quantitat de captius que van escollir una vida terrenal millor, encara que això suposés renunciar a la vida després de la mort.

Les raons per renegar, van ser tan variades segurament com la quantitat de persones que ho van fer, però es podrien agrupar en aquests grups:

- L'esperança de ser tractats millor pels seus amos i, amb el temps, qui sap si fins i tot, aconseguir la llibertat, ja que el fet de renegar no suposava necessàriament obtenir la llibertat.
- La por a no ser rescatat mai i haver de fer d'esclau tota la vida.
- Tenir poca fe i que no els importés patir les penes per renegar en el cas de ser capturat pels cristians.
- La revenja personal contra algun turc, ja que si es venjaven sent cristians, eren automàticament morts.
- L'atracció de les dones musulmanes.
- L'avarícia i l'ambició, ja que com ja hem dit, els renegats tenien moltes possibilitats de pujar en l'escalafó social dels barbarescos si demostraven la seva vàlua en la feina que fos, preferentment la de corsari, on podien guanyar a més molts diners.

Sembla ser que més de la meitat dels captius acabaven renegant de la fe cristiana.

Els que més fidels eren a la seva condició de renegat eren els que havien estat captius des de ben petits, quan eren nens, un moment en què eren fàcilment manipulables i es podien convertir sense que ni tan sols se n'adonessin del que estaven fent en realitat.

Els renegats es caracteritzen per ser els més estrictes en el seguiment de la nova religió, i també en els més cruels, ja que pel seu desig de semblar els més musulmans de tots, arriben a fer coses que els musulmans de tota la vida ni es plantegen.

ELS GALIOTS

El destí més comú per a aquells que no aconseguien obtenir un rescat, i que per tant, eren condemnats a romandre captius, era servir com a remers a les galeres.

Aquesta activitat, que es produïa entre els mesos d'abril i octubre, per aprofitar el bon temps, era considerada pels que la havien de patir com un viatge a l'infern, del qual molt sovint no hi havia bitllet de tornada.

La jornada era esgotadora, remant encadenats al banc, i havent de passar tot el dia en una incòmoda posició, sense possibilitat de descans.

Les condicions higièniques eren inexistents, i la duresa de la jornada diària era brutal. Es veïen sotmesos a constants càstigs per part dels seus amos, com assots, talls d'orelles i nassos... el còmit era el responsable de mantenir l'ordre a bord, i ho feia amb especial crueltat.

Galera

Els galiots s'organitzaven al rem en funció de la seva força, complexió física, salut i experiència, i segons aquests paràmetres, eren determinats com primer galiot, postís, tercerol o quarterol, és a dir, la seva posició al rem.

Els vaixells corsaris eren molt característics. Reben el nom de galiotes, i eren una evolució directa de les antigues birremes i trirremes clàssiques. Eren vaixells allargats, estrets, que aconseguïen una velocitat i una maniobrabilitat remarcable, és a dir, tenien les característiques fonamentals per a una nau que es dedicava a practicar el cors.

En comptades ocasions els galiots aconseguïen fugir, bé de manera individual, aprofitant una distracció dels seus guardians, o de manera col·lectiva, mitjançant una rebel·lió, que en el cas de ser sufocada, provocava una repressió brutal, perquè servís d'exemple per a possibles futures revoltes.

LA DEFENSA DEL TERRITORI

Fins al segle XVII, els atacs al territori peninsular són constants. Els coetanis es plantegen si fins i tot no es trobaran davant d'un nou intent d'invasió, ja que els testimonis d'atacs són constants.

Tot plegat provoca reacció de la organització d'una defensa a nivell interior, i quan es produeix un atac, responen milícies de pobles de l'interior, però no només del litoral i del pre-litoral, sinó també de terra endins, com Aragó o Castella.

Com a conseqüència directa d'aquests atacs, el litoral es converteix en un territori gairebé desert. Les terres properes al mar resten abandonades. Les primeres poblacions estables es troben a una distància prudent del litoral, on només hi ha grans ciutats amb els seus corresponents ports, fortament defensats, o la dualitat de pobles que tenen el seu centre a l'interior, «a dalt», i el seu barri mariner o de pescadors arran de costa, «a mar».

Els números espanten. Segons alguns cronistes, a finals del XVI i començament del XVII hi devien haver uns 20.000 o 30.000 espanyols en poder dels barbarescos. Si tenim en compte que al litoral mediterrani devien viure uns 500.000 habitants, ens podem adonar de la magnitud del desastre.

Aquesta situació, insostenible, provoca una reacció contra els moriscos, ja que són considerats còmplices dels atacs, prohibint-los que s'instal·lin a primera línia de mar.

Les institucions, decideixen fer front a aquest problema, un veritable estat de guerra, prenent diferents mesures:

- * La monarquia aporta els terços, que no són l'eina més adequada per lluitar contra el cors, que és massa ràpid per donar temps a reaccionar, i acaba fent més nosa que servei.
- * Les Corts també organitzen milícies regionals, però no tenen continuïtat.
- * La noblesa organitza una defensa efectiva, però només en aquells indrets de les seves possessions que resulten del seu interès particular.
- * Els ajuntaments són els que més pateixen aquests atacs, i és sobre els que recau el màxim esforç per organitzar la defensa.

En general s'organitza una malla defensiva que, amb millor o pitjor fortuna, s'organitza en diferents nivells:

1. Les guarnicions d'Àfrica, que avisen de qualsevol moviment de vaixells amb direcció a Espanya.
2. Els vaixells de tot tipus que naveguen pel mar i que també poden avisar dels atacs.
3. Les cadenes de torres de guaita i forteses,

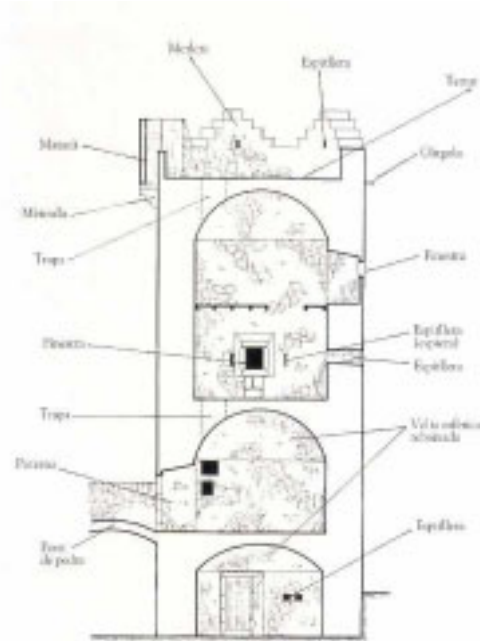
Torre de Peñíscola

que constituïen la veritable muralla defensiva, la construcció i manteniment de la majoria de les quals va correspondre als ajuntaments.

Aquestes torres es van construir en la seva gran majoria al llarg dels segles XV, XVI i XVII, barrejant simplicitat, naturalitat i facilitat constructiva. Es construïen allà on la orografia permetia una vigilància de gran extensió de terreny o de mar, i també a prop dels massos aïllats, que d'aquesta manera afegien la funció defensiva a aquestes que en principi eren només de torres de vigilància.

Les torres de guaita es col·locaven sobre penya-segats o turons, i s'hi establien guàrdies organitzades pels propis veïns, que s'encarregaven de donar el senyal d'alarma, mitjançant el so de corns o amb fogueres i senyals de fum, amb els que alertaven els seus veïns de la presència de vaixells corsaris a l'horitzó.

A més, havien de fer descobertes per comprovar que tot estava en ordre.

Estructura interior d'una torre de defensa

Torre de Dénia

Quan es donava la veu d'alarma, la població tocava les campanes de l'església per avisar la resta dels veïns, que portaven les coses de valor a la torre, i duïen els aliments necessaris per resistir el possible setge i preparar la defensa.

En qualsevol cas, quan els corsaris havien estat descoberts, perdien el seu punt més fort, ja que la sorpresa era el que els donava més avantatge. Els atacs corsaris són, per definició, ràpids, sense donar temps a la possible resposta, i es feien en el temps imprescindible per entrar, robar o segrestar i marxar. Si tot plegat havia d'enfrontar-se a una població previnguda, tenia molt poc a guanyar.

Però aquesta eficàcia defensiva es produïa molt poques vegades. Generalment, els corsaris aprofitaven els amagatalls que els proporcionaven les cales i petites badies de la costa per desembarcar i acostar-se, amb l'ampar de la nit, a les viles que, dormides, no esperaven l'atac. La brutalitat i rapidesa amb la qual aquest es produïa no donaven cap oportunitat als vilatans, que eren ràpidament capturats i conduïts al lloc on els esperaven les seves embarcacions, i des d'allà, cap a l'altra banda del mar.

Els corsaris també s'amagaven a prop dels caps per on sabien que havien de passar els vaixells mercants, ja que es trobaven enmig de les rutes de navegació. Aquests llocs eren el cap de Creus, per atacar la costa Brava; el cap de Sant Martí, al costat de Xàvea, per atacar la Marina Alta alacantina; el cap de Palos, el gran amagatall corsari, des d'on atacaven tots els vaixells que sortissin d'Andalusia cap al nord o cap al sud; el cap de Gata, considerat un tros d'Àfrica dins de la Península, des d'on es podien capturar grans naus comercials que navegaven pel sud d'Almeria; i l'estret de Gibraltar, que tot i ser el lloc més perillós d'Espanya, mai no va ser del tot controlat pels cristians.

Quan els corsaris havien de refugiar-se més dies, per tempestes o per preparar algun altre atac, aleshores s'amagaven a les illes, i així evitaven possibles atacs per terra.

Les illes que triaven eren les Medes, Formentera, l'illa de Benidorm i Tabarca, a Alacant, o l'illa Grossa, al costat del cap de Palos, considerada tan algeriana com el mateix Penyal d'Alger.

LA CAPTIVITAT

Per als corsaris, el retorn a la ciutat d'origen es convertia en una festa, ja que era el moment de fer el repartiment de tots els guanys que haguessin aconseguit en les seves ràtzies.

Per als que eren capturats pels corsaris, començava un veritable calvari.

En primer lloc, la incertesa de què passaria amb les seves vides. Més tard, quan arribaven al port de destí, eren venuts al mercat d'esclaus, i si no tenien cap opció de ser rescatats pels seus, que havien de pagar el que els demanessin, ni tenien cap ofici que pogués ser utilitzat pels corsaris, com ara mestre d'aixa, fuster, calafat o algun altre ofici semblant, que tingués a veure amb la navegació, només els quedava una destinació: el rem a les galeres.

Només els quedava el consol de saber que la temporada de galeres acabava a l'octubre, i fins el maig de l'any següent, es quedaven a terra, fent les obres de la ciutat, treballant a les pedreres... Sempre a l'espera de rebre el rescat o, amb molta sort, de planejar una hipotètica i perillosa fugida.

Els captius gaudien curiosament d'una certa llibertat de moviments, ja que era molt difícil fugir. A més, els captius eren molt fàcil de reconèixer, ja que anaven rapats i portaven uns grillons al turmell que feien soroll en caminar. Així, les cadenes gairebé no es feien servir mai, només amb els captius perillosos. A més, els captius que es convertien en mariners, tenien dret a 1/3 dels guanys, mentre d'altres es dedicaven a obrir tavernes, activitat prohibida als musulmans, que també els permetia fer uns bons guanys.

L'única obligació que tenien els captius, quan no estaven fent alguna feina específica, era la de passar la nit als banys, que eren les construccions específicament creades per allotjar els esclaus. Els famosos banys d'Alger eren unes instal·lacions complexes, que a més d'elles llòbregues cel·les descrites pels monjos, disposaven d'hospital, esglésies, espais per a les artesanies dels captius, tavernes...

EL RESCAT

Els captius miraven de marxar per tots els mitjans possibles.

El primer d'ells era aconseguir el rescat.

Per fer-ho, havien de comptar amb el recolzament dels seus familiars, que intentaven arreplegar els diners que els demanaven els corsaris. Un cop aconseguit, el donaven a les ordres rescatadores, els mercedaris i els trinitaris, encarregats des de l'Edat Mitja de rescatar els captius.

Aquests es presentaven als caus corsaris a més amb els diners que havien aconseguit recaptar gràcies a les almoïnes recollides a missa, i negociaven la llibertat, en primer lloc, d'aquells que havien pagat pels seus familiars, anomenats «obligats». A continuació, de les dones i nens, després els nobles i religiosos, després els compatriotes dels monjos i per últim els no nacionals.

Aquesta era però la teoria, ja que tot depenia de com anessin les negociacions. A més, hi havia captius que amb el seu treball havien aconseguit estalviar uns diners, i intentaven que els monjos intercedissin per ells amb el suport d'aquestes petites fortunes que els podien donar la llibertat.

Després d'haver-se arribat a un acord, es feia una missa, i se'ls lliurava una credencial per poder tornar a la cristiandat sense ser atacats de nou per vaixells corsaris.

Segons alguns estudis, sembla que només van ser rescatats un 10% dels esclaus. Per això, molts captius intentaven millorar les seves condicions de vida renegant; d'altres s'adaptaven el millor que podien a la vida de captiu...

Altres no es van resignar, i van intentar la fugida.

Bàsicament hi havia 4 maneres de fugir:

- Fugir per terra fins a Orà, que era una plaça forta espanyola.
- Rebre l'ajuda exterior per mar. Si s'aconseguia enviar un missatge a terres cristianes perquè s'enviés un vaixell, podien aprofitar la seva relativa llibertat de moviments per intentar embarcar i fugir.
- Rebre l'auxili exterior per terra.
- Fugir per mar, robant un vaixell corsari.

Qualsevol d'aquests intents podia ser castigat fàcilment amb la mort.

El premi per aconseguir fugir era la llibertat.

LA FI DEL CORSARISME MEDITERRANI

El destí del cors mediterrani anava lligat al d'Espanya, ja que vivia directament d'ell. Quan l'Imperi espanyol va començar a decaure, els països que intentaven treure-li l'hegemonia mundial van començar a substituir-lo, i es van trobar amb un problema que ells mateixos havien fomentat: el cors. Ja no els serveix per enfrontar-se amb els espanyols, i de fet, els fa nosa als seus projectes de rutes de navegació, i s'acaben enfrontant.

Tot i això, el cors intenta perpetuar el seu sistema de vida. És una societat que no entén cap altra manera de subsistir. Porta massa temps fent el mateix, i tota la societat està organitzada en funció del cors, i quan aquest comença a trontollar, tota l'estructura corsària se'n ressent.

Aquest enfrontament només pot tenir un final: el de la fi del corsarisme. Els vaixells occidentals són cada vegada més moderns i les seves flotes cada cop més grans. En acanvi, els vaixells corsaris cada vegada són menys, i per tant produeixen menys guanys per a la ciutat, que per tant, pot invertir menys en la modernització i manteniment dels vaixells.

Tot plegat provoca inestabilitat social i política, que acaba ensorrant el sistema econòmic i polític d'Alger, la ciutat més important dels corsaris. Es produeixen revoltes, cops d'estats, conspiracions, magnicidis...

Tot i això, Alger resisteix, fins que a les acaballes del segle XVIII, és forçada a acceptar la pau amb Espanya.

L'any 1830, França ocupa Alger i la converteix en un protectorat.

El somni dels germans Barbarroja ha acabat.

Activitats suggerides

VISITA AL LITORAL CORSARI

La costa de Catalunya es va protegir contra els atacs dels corsaris, en aquesta època tan turbulenta que acabem d'estudiar. Alguns vestigis s'enfronten al pas del temps amb força dignitat, i ens permeten recordar com devia ser la vida quotidiana d'aquells que no sabien si l'endemà despertarien a Barbaria.

Us proposem una sèrie d'itineraris per descobrir els racons del litoral català on encara, amb un xic d'imaginació, s'ensuma la presència dels corsaris.

Costa Brava

Us proposem la visita a dos pobles que tenen forta tradició en aquest tema:

Begur.

Pocs pobles conserven tan clarament la sensació de por que tenien els seus pobladors pels atacs que poguessin arribar per mar. De les 10 torres que hi havia a dins del seu casc urbà, se'n conserven només 5, que poden ser visitades, i que es poden veure, juntament amb el seu castell, des de la plaça Forgas: Torre Pella i Forgas; Torre del Mas Marquès; Torre Hermanac de Can Pi; Torre de Sant Ramon; i Torre de'n Pinc.

A més d'aquestes construccions defensives, també es poden visitar els espais triats pels corsaris per desembarcar, que també eren fortificats: Cala Sa Riera i Cala Sa Tuna.

Tossa de Mar.

La Vila Vella és el testimoni més evident de la presència de corsaris en aquesta zona, i de l'intent dels seus pobladors per fer-els-hi front.

A dins s'hi poden veure la Torre de'n Joanàs i la Torre de les Hores

Maresme

Un recorregut per tres pobles del Maresme que permet tenir una idea aproximada del sistema de fortificacions de la comarca.

Pineda de Mar

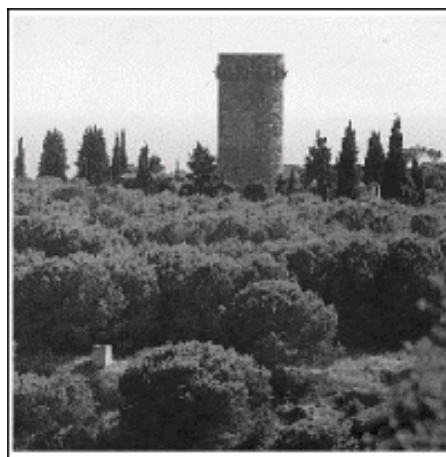
Hi ha una inscripció a la porta de l'església recorda un atac dels corsaris de 1565, i una torre a Can Jalpí.

Sant Pol

Podeu visitar l'ermita de Sant Pau, fortificada, i l'església de Sant Jaume, construïda al costat d'una torre de defensa, que actualment té la funció de campanar.

Caldes d'Estrac

Es poden observar la Torre dels Encantats, la Torre Verda o de la Guàrdia, i la Torre de Can Busquets, a més de Can Milans, una casa fortificada.

Torre dels Encantats, a Caldes d'Estrac

Podeu ampliar la informació dels itineraris al llibre «La ruta de los corsarios I. Cataluña y Valencia», de Ramiro Feijoo. Ed. Laertes. Barcelona, 2000.

EL QÜESTIONARI CORSARI

- Mireu de respondre les definicions que us adjuntem i que tenen a veure amb els corsaris mediterranis. Uns d'ells, els germans més famosos i temuts, us donen pistes per completar-ho.

1. B _ _ _ _ _
2. _ A _ _ _ _ _
3. R _ _ _ _ _ _ _
4. B _ _ _ _
5. _ A _ _ _ _ _
6. _ _ _ _ _ R
7. _ _ R _ _
8. _ O _ _ _ _ _ _ _
9. _ _ _ _ _ J _
10. _ _ _ A _ _

Definicions:

1. *Espais adaptats per a la confinació dels esclaus en ciutats com Alger, Tunis o Trípoli.*
2. *Condicó d'aquell que perd la seva llibertat en ser segrestat pels corsaris, i que només podrà abandonar si és rescatat o si fuig.*
3. *Aquell que abandona la seva fe i accepta l'islam.*
4. *Els corsaris en deien galima, i se'l repartien segons els seus mèrits o el seu càrrec.*
5. *El vaixell característic d'aquesta època, molt mediterrani ell.*
6. *La ciutat que simbolitzava el terror per als cristians, i alhora, capital del regne corsari*
7. *Una de les defenses dels cristians contra els atacs corsaris. N'hi havien de guaita i de defensa.*
8. *La seva expulsió va motivar l'increment del cors.*
9. *Els corsaris buscaven les millors per desembarcar-hi.*
10. *En aquesta batalla es va posar fre a l'expansió dels turcs per la Mediterrània.*

LA LITERATURA I EL CORS

A partir del Romanticisme, el pirata es converteix en un personatge que dóna una imatge molt diferent de la que va tenir en realitat: apareix com un element perseguit per la injustícia, com un símbol de la llibertat que ve donada pel mar, i que lluita contra el mal, representat per una autoritat antiquada, egoïsta i avariciosa, contra la qual el fenomen de la pirateria apareix com una vafarada d'aire fresc. Exemples d'aquest tipus els trobem en totes les novel·les del segle XIX que prenen la pirateria com a tema, i més tard, també en la majoria de pel·lícules que, ja al segle XX ens ofereixen històries de pirates.

Però no tots els exemples literaris van ser tan benèvols amb els pirates. Especialment les creacions contemporànies amb la pirateria els presenten com el que veritablement van ser. Cervantes, que va patir en primera persona l'experiència de la reclusió i la captivitat als banys d'Alger, n'és un exemple, amb algunes de les seves obres (El tracte d'Alger, la Sultana o el Quixot), i també Guimerà, amb Mar i Cel, ofereix alguns aspectes reals del cors.

A continuació trobaràs uns exemples literaris que aborden des de diferents punts de vista el tema de la pirateria.

Estudia'ls i defineix quins són els aspectes que caracteritzen cadascun d'ells.

Canción del pirata José de Espronceda

Con diez cañones por banda,
viento en popa, a toda vela,
no corta el mar, sino vuela
un velero bergantín.
Bajel pirata que llaman,
por su bravura, el *Temido*,
en todo mar conocido
del uno al otro confín.

La luna en el mar riela,
en la lona gime el viento,
y alza en blando movimiento
olas de plata y azul;
y ve el capitán pirata,
cantando alegre en la popa,
Asia a un lado, al otro Europa,
y allá a su frente Stambul:

Navega, velero mío,
sin temor,
que ni enemigo navío
ni tormenta, ni bonanza
tu rumbo a torcer alcanza,
ni a sujetar tu valor.

Veinte presas hemos hecho
a despecho del inglés,
y han rendido sus pendones
cien naciones a mis pies.

*Que es mi barco mi tesoro,
que es mi dios la libertad,
mi ley, la fuerza y el viento,
mi única patria, la mar.*

El Trato de Argel
Miguel de Cervantes

Acte tercer, escena segona

Esclavo 2:

Será nunca acabar si respondemos;
déjalos ya, Pedro Álvarez, amigo,
que ellos se cansarán, y dime agora
si todavía piensas huirte.

Esclavo 1:

¡Y cómo!

Esclavo 2:

¿En qué manera?

Esclavo 1:

¿En qué manera?
Por tierra, pues no puedo de otra suerte

Esclavo 2:

¡Dificultosa empresa, cierto, emprendes!

Esclavo 1:

Pues, ¿qué quieres que haga? Dime, hermano;
que mis ancianos padres, que son muertos,
y un hermano que tengo se ha entregado
en la hacienda y bienes que dejaron,
el cual es tan avaro, que, aunque sabe
la esclavitud amarga que padezco,
no quiere dar, para librarme della,
un real de mi mismo patrimonio.
Como esto considero, y veo que tengo
un amo tan crüel como tú sabes,
y que piensa que yo soy caballero,
y que no hay modo que limosna alguna
llegue a dar el dinero que él me pide,
y la insufrible vida que padezco,
de hambre, desnudez, cansancio y frío,
determino morir antes huyendo,
que vivir una vida tan mezquina.

Esclavo 2:

¿Has hecho la mochila?

Esclavo 1:

Sí, ya tengo casi diez libras de buen bizcocho.

Esclavo 2:

¿Pues hay desde aquí a Orán sesenta leguas
y no piensas llevar más de diez libras?

Esclavo 1:

No, porque tengo hecha ya una pasta
de harina y huevos, y con miel mezclada,
y cocida muy bien, la cual me dicen
que da muy poco della gran sustento;
y si esto me faltare, algunas yerbas
pienso comer con sal, que también llevo.

Esclavo 2:

¿Zapatos llevas?

Esclavo 1:

Sí, tres pares buenos.

Esclavo 2:

¿Sabes bien el camino?

Esclavo 1:

¡Ni por pienso!

Esclavo 2:

Pues, ¿cómo piensas ir?

Esclavo 1:

Por la marina;
que agora, como es tiempo de verano,
los alárabes todos a la sierra
se retiran, buscando el fresco viento.

Esclavo 2:

¿Llevas algunas señas por do entienidas
cuál es de Orán la deseada tierra?

Esclavo 1:

Sí llevo, y sé que he de pasar primero
dos ríos: uno del Bates nombrado,
río del azafrán, que está aquí junto;
otro, el de Hiqueznaque, que es más lejos.
Cerca de Mostagán, y a mano derecha,
está una levantada y grande cuesta,
que dicen que se llama el Cerro Gordo,
y puesto encima della se descubre
frente por frente un monte, que es la Silla,
que sobre Orán levanta la cabeza.

Esclavo 2:

¿Caminarás de noche?

Esclavo 1:

¿Quién lo duda?

Esclavo 2:

¿Por montañas, por riscos, por honduras
te atreves a pasar, en las tinieblas
de la cerrada noche, sin camino
ni senda que te guíe adonde quieres?
¡Oh libertad, y cuánto eres amada!
Amigo dulce, el cielo sancto haga
salir con buen suceso tu trabajo.
Dios te acompañe.

Esclavo 1:

Y él vaya contigo.

Mar i cel

Àngel Guimerà (adaptat per X. Bru de Sala)

Primer acte

Escena catorzena

«L'himne dels pirates»

*En sentir el crit de «terra» llençat per l'Idriss, s'interromp la tensió de l'escena anterior.
Els pirates es van aplegant per entonar el seu himne triomfal.*

El mar és com un desert d'aigua,
no té camins ni té senyals;
el mar és un desert d'onades,
una lluita sorda i constant;
és el mar la nostra terra ferma,
on vivim arrelats en el vent

Les veles s'inflaran,
el vent ens portarà
com un cavall desbocat per les ones (bis)

El sol és el senyor del dia,
la lluna és la reina de la nit;
però la reina ens dorm a les veles
i al matí no es pot amagar;
aleshores ens fa de bandera
i el sol vol fer-se enrere i fugir.

Les veles s'inflaran,
el vent ens portarà
com un cavall desbocat per les ones (bis)

El mar serà tot per nosaltres,
ja som senyors i reis del mar;
tots voldran fugir de la lluna
que flameja al nostre estendard;
però per a ells no hi haurà pietat,
perquè Al·là ens ha volgut triomfants

Les veles s'inflaran,
el vent ens portarà
com un cavall desbocat per les ones (bis)

I arribarà el dia de glòria,
quan ja no quedin cristians,
que cantarem la gran victòria
dels fidels valents fills d'Al·là;
i aquest mar estimat serà nostre
serà el mar dels germans musulmans.

Les veles s'inflaran,
el vent ens portarà
com un cavall desbocat per les ones (bis)

Busca en aquest himne dels pirates els elements que facin referència a exemples romàntics de la pirateria, i diferencia'ls dels que siguin més descriptius o reals.

Els renegats

Llegeix aquests dos fragments de les obres de Guimerà i Cervantes, que toquen el tema dels renegats, i treu les conclusions oportunes.

JOANOT:

El mar s'agita amb la lluita
dels moros contra els cristians,
la creu contra la mitja lluna
i jo entremig de dos mons.

Són dos deus que s'enfronten
i que busquen la mort,
i jo enmig de la lluita
em mantinc sempre a port

FRANCISCO:

¡Abrázame, dulce hermano!

JUAN:

¿Hermano? ¿De cuándo acá?
¡Apártase el perro allá;
no me toque con la mano!

FRANCISCO:

¿Por qué conviertes en lloro
mi contento, hermano mío?

JUAN:

ése es grande desvarío.
¿Hay más gusto que ser moro?
Mira este galán vestido,

que mi amo me le ha dado,
y otro tengo de brocado,
más bizarro y más polido.
Alcuzcuz como sabroso,
sorbeta de azúcar bebo,
y el corde, que es dulce, pruebo,
y pilao, que es provechoso.
Y en vano trabajarás
de aplacarme con tu lloro;
mas, si tú quieres ser moro,
a fe que lo acertarás.
Toma mis consejos sanos,
y veráste mejorado.
Adiós, porque es gran pecado
hablar tanto con cristianos.

En ambdós casos trobem aspectes relacionats dels motius que fan renegar als captius. Podries enumerar-los?